

Biblišta F. Trstenský radí na čo nezabudnúť pri čítaní Svätého písma

V tomto období, keď sa viac zdržiavame v domácom prostredí, mnohí znova objavujú krásu Svätého písma. Vo veľkonočnom období sa čítajú evanjeliové úryvky, v ktorých sa spomína, ako vzkriesený Pán otvoril mysle a srdcia učeníkov, aby porozumeli Svätému písmu (porov. Lk 24, 45). Biblišta a kňaz Spišskej diecézy František Trstenský ponúka sedem usmernení pre čítanie Božieho slova.

1. Bohoslužba slova

Najčastejším miestom, kde sa veriaci človek stretáva s Božím slovom, je svätá omša. Platí to aj v čase, keď sme prinútení sledovať bohoslužby iba prostredníctvom masmédií. Liturgia je privilegovaným miestom na hlasanie, počúvanie a slávenie Božieho slova. Chcem zdôrazniť tieto tri slová, ktoré emeritný pápež Benedikt XVI. uvádza v posynodálnej exhortácii *Verbum Domini* (VD, 72). Sústredme sa na to, aby sme aj v našich príbytkoch pozorne počúvali jednotlivé čítania, žalm, evanjelium, homíliu a spoločné modlitby. Odnesme si do života verš alebo slovo, ktoré nás z Božieho slova oslovilo. Pred nami kňazmi stojí vždy úloha pracovať na zlepšení kvality našich homílií. V tomto čase možno naši laickí bratia a sestry ešte pozornejšie vnímajú každé naše slovo. Nech z našich homílií je cítiť, že Božie slovo je pre nás skutočným pokrmom, ktorým sa my sami často živíme. Naše slávenie liturgie je prvým miestom, kde sa učíme prijímať Božie slovo, žiť s ním a uvádzať do života.

2. Harmónia vedy a viery

Chcem upozorniť na nesprávny dualizmus, ktorý nás ohrozuje v prístupe k Svätému písmu. Na jednej strane hrozí čítanie Svätého písma s vierou, ale bez potrebnej snahy poznať Sväté písmo (mať snahu poznať kontext, literárny žáner, vtedajší spôsob myslenia a vyjadrovania). Na druhej strane nás môže ohrozovať tzv. sekulárna hermeneutika, ktorá redukuje texty Svätého písma na čisto ľudský výtvor. Správne poznanie biblického textu je prístupné len tomu, kto má živý vzťah k tomu, o čom text hovorí (VD, 30). Pápež Benedikt XVI. nazýva tento prístup „hermeneutikou viery“. Tieto dve roviny nestoja proti sebe, ale sú vo vzájomnom neoddeliteľnom vzťahu. Bez solídnych biblických znalostí vedie čítanie Svätého písma k fundamentalizmu, k vytrhávaniu veršov z kontextu, k vlastným interpretáciám. Zároveň je nevyhnutné, aby sme rozvíjali náš duchovný život, každodennú modlitbu a praktizovanie viery. Keď sme v milosti pokračujúce, ten Duch Svätý, ktorý viedol svätopiscov pri písaní Svätého písma, vedie aj nás, aby sme ho správne porozumeli.

3. Spoločenstvo s Cirkvou

Sväté písmo nie je „moja“ kniha, preto je potrebné čítať ho v spoločenstve s ostatnými členmi Cirkvi v ich živom dôkaze viery. Sväté písmo bolo napísané Božím ľudom a pre Boží ľud z inšpirácie Ducha Svätého. Druhý list Petrov je z chronologického hľadiska najmladším spisom celej Biblie. Vznikol niekedy na začiatku 2. storočia po Kr. V tej dobe kresťanstvo už malo za sebou skúsenosti s pomylenými interpretáciami a aplikáciami Svätého písma, najmä pokiaľ ide o osobu Ježiša Krista. Preto autor tohto listu upozorňuje: „*Nijaké prorocko v Písme nepripúšťa súkromný výklad. Lebo prorocko nikdy nevzišlo z ľudskej vôle, ale pod vedením Ducha Svätého prehovorili ľudia poslaní od Boha.*“ (2 Pt 1, 20 - 21) Nech naša viera je vždy v jednote s náukou Katolíckej cirkvi. Len v spoločenstve s Božím ľudom môžeme vstúpiť do jadra pravdy, ktorú nám chce povedať Boh. Dokument *Verbum Domini* jasne hovorí: „*Autentická hermeneutika Biblie je možná len vo viere Cirkvi.*“ (VD, 29) Dôležitá je preto analógia viery, tzn. vzájomná súdržnosť jednotlivých prúdov viery, ktoré učí Katolícka cirkev. Je potrebné poukazovať na neoddeliteľné prepojenie Kristus a Cirkev. Apoštol Pavol hovorí o tajomnom tele Krista, ktorým je Cirkev, a on je jej hlavou (porov. Kol 1, 18). Preto čítať Sväté písmo s Kristom, ale bez Cirkvi vedie k deformácii správneho pochopenia Božieho slova.

4. Jednota Starého a Nového zákona

Najskôr chceme pre ilustráciu poukázať na dva novozákonné texty. V príbehu emauzských učeníkov evanjelista Lukáš hovorí o Kristovi, ktorý „*počnúc od Mojžiša a všetkých prorokov, vykladal im, čo sa naňho v celom Písme vzťahovalo.*“ (Lk 24, 27) Vo svojej reči na vrchu Pán Ježiš upozorňuje: „*Nemyslite si, že som prišiel zrušiť Zákon alebo Prorokov; neprišiel som ich zrušiť, ale naplniť.*“ (Mt 5, 17) Tieto texty majú vážny dôsledok pre interpretáciu Svätého písma. Ten istý Boh je autorom oboch častí. Ak čítame starozákonné texty, máme to robiť vo svetle Ježišovho posolstva. Pre kresťanov je osoba a náuka Božieho Syna „okuliarmi“, s ktorými vždy nazeráme na Starý zákon s vedomím, že Kristus je ich naplnením. Výstižne to vyjadril svätý Augustín (354-430): „*Nový zákon je v skrytý v Starom a Starý zákon je zjavený v Novom.*“ Už v 2. storočí Cirkev jasne odmietla učenie kňaza Marciona, podľa ktorého Starý zákon je pre kresťanstvo už nepotrebný. Ak sa na Sväté písmo pozrieme z odborného pohľadu, je to zbierka literárnych textov, na čo je potrebné pamätať pri ich interpretácii. Napriek tomu však Sväté písmo považujeme ako celok za jediné Božie slovo. Práve táto vnútorná jednota a nerozlučiteľnosť celého Svätého písma je rozhodujúce kritérium správnej hermeneutiky viery (VD, 39). Taliansky biblišta Massimo Grilli o vzťahu Starého a Nového zákona hovorí, že sa navzájom pozerajú na seba a vzájomne sa chápu. Jediný spôsob, ako porozumieť Kristovi a celému Novému zákonu, je prostredníctvom vzťahovej dynamiky Nového zákona so Starým zákonom. Usilujme sa o to, aby sme poznali aj prvú časť Svätého písma, ktorým je Starý zákon. Veď ako inak porozumieme posolstvu Krista, ktorý prišiel naplniť Zákon i Porokov? Pri čítaní Svätého písma využívajme tzv. kanonický prístup, tzn. všimajme si prepojenie jedného biblického úryvku s inými časťami Svätého písma v duchu zásady: „*Písmo sa vykladá Písmom.*“

5. Riziko selektívneho čítania

Nesprávnym prístupom k čítaniu Svätého písma je selektívne čítanie, pri ktorom si vyberáme iba niektoré biblické texty. Tento výber môže byť úmyselný alebo neúmyselný, avšak v každom prípade nás ochudobňuje o poklad Božej nauky ukrytý v celom Svätom písme. Pri úmyselnom výbere človek vyhľadáva tie texty, ktoré sú mu milšie. Sväté písmo sa tak stáva nástrojom našej osobnej sympatie. Už to nie je Božie slovo, ktoré pôsobí na nás, ale sme to my, ktorí rozhodujeme, čo a kedy prečítame podľa vlastných záujmov a situácie. Božie slovo sa tak stáva obeťou našej momentálnej nálady. Častým spôsobom prístupu je však aj neúmyselný výber tzn. náhodné otváranie Biblie. Dochádza tak k vytrhnutiu biblických citátov a udalostí z kontextu, čo môže viesť až k ich nesprávnemu pochopeniu. Výroky a udalosti sa udiali za istých okolností, boli zapísané v istom prostredí, ktoré je dôležité pre správne pochopenie Božieho posolstva. Nezabúdajme, že celé Sväté písmo je Bohom inšpirované, nie len niektorá jeho časť. Sväté písmo sa nedá deliť na podstatné a nepodstatné časti. Selektívnym čítaním strácame zo zreteľa skutočnosť, že Boží plán spásy je postupne zachytený dejinný proces. Potom len ťažko porozumieme pavlovskému chápaniu Krista ako „nového Adama“, keď nevieme, akými dejinnými udalosťami prešlo ľudstvo od prvého Adama. Ťažko pochopíme obraz Krista – Baránka v Jánovej apokalypse, ak nebudeme poznať symboliku baránka naprieč biblickými knihami. Preto jednu biblickú udalosť musíme vidieť v súvislosti s ďalšími udalosťami. Ide o tzv. globalistické čítanie. Snažme sa danú biblickú knihu prečítať postupne a celú, aby sme vnímali postupné odovzdávanie posolstva, Božiu pedagogiku a nadväzovanie jednotlivých častí na seba.

6. Hľadanie úžitku

Súčasnú dobu môžeme nazvať, že je dobou úžitku, čo sa žiaľ prenáša aj do medziľudskej a náboženskej oblasti. Pokiaľ máme z vecí úžitok, používame ich a tešíme sa z nich. Keď z nich prestaneme mať úžitok, zbavíme sa ich. V medziľudských vzťahoch sme svedkami, že ľudia sa pýtajú: „*Čo mám z takého vzťahu?*“ Keď tento úžitok nevidia alebo nevidia ho inore, dochádza k rozpadom vzťahov, manželstva, ba dokonca „*úžitkovosť*“ priniesla prevrátený pohľad na samotný ľudský život. Zdravá generácia sa pýta, aký úžitok má život chorého, starého alebo postihnutého človeka. Pod tlakom tejto myienky sa potom na úžitok pýta aj samotný človek, ktorý sa ocitne v takej situácii. Terajší Svätý Otec to nazýva „*kultúra skartovania*“. Hľadanie úžitku sa deje aj pri čítaní Božieho slova. Sväté písmo nie je vec, na ktorú mám záruku na istý čas a čakám od jej používania úžitok. Božie slovo nie je ani prístroj, ktorý po „*vhodení*“ úsilia a stráveného času automaticky vyrieši moje problémy. Čítanie Božieho slova nemá byť v prvom rade zamerané na získanie akýchsi dober, ale na hľadanie môjho zjednotenia s Bohom. Prvým a hlavným cieľom čítania Božieho slova je vytvorenie spoločenstva s Bohom. Svätý Ambróz (339-397) to vyjadril nádherným prirovnaním: „*Keď čítate Sväté písmo, Boh sa vracia poprechádzať v pozemskom raji.*“ Neraz po počiatočnom úsilí prestaneme čítať Sväté písmo, lebo nevidíme ovocie. Musíme sa oslobodiť od prežívania viery, od prijímania sviatosti na spôsob, že od toho (alebo za to) neustále niečo čakáme. Svätý Hieronym (347-420) to vyjadril slovami: „*Otvoríť Písmo a čítať ho znamená nastaviť plachty Duchu Svätému bez toho, aby sme vedeli, kam doplávame.*“ Iste, Boh nám dáva milosti aj pre náš každodenný život, ale nech našou prvoradou túžbou je spoločenstvo s Bohom. Krásne to vystihuje modlitba Otčenáš. Jej prvá prosba nie je o chlieb, ani o odpustenie hriechov, ale Ježiš nás učí prosiť Boha: „*posväť sa meno tvoje.*“ Tak aj naše čítanie Božieho slova má byť nasmerované v prvom rade na Boha, nie na nás.

7. Vernosť Božiemu slovu

Svätý Ján Damaský (650-754) vyslovil takúto myšlienku: „*Ak si prečítal viackrát to isté miesto Svätého písma a neporozumel si mu, nepadaj na ducha, buď trpezlivý, porozíjaj alebo sa pýtaj iných, aby ti to vysvetlili. Veď je napísané: *„Spýtaj sa svojho otca a oznámí ti, svojich starcov a povedia ti!*“ (Dt 32, 7)“ Kvapka vyhlbi jamku v tvrdom kameni nie silou, ale pravidelnosťou. Virtuózo dosiahne ľahkosť v hre na husliach nie tým, že raz za čas si zahrá hoci aj štyri hodiny v jednom kuse, ale tým, že cvičí každý deň. Odporúčam čítať radšej kratšie biblické úseky, ale pravidelne, pozorne a pamätať si obsah prečítaného. Čítajme Sväté písmo denne. Vytvorme si denný plán čítania a usilujme sa ho dodržať. Budme trpezliví, ak niektorému biblickému textu hneď dobre nerozumieme. Zachovajme si vernosť čítaniu Božieho slova a v správnom čase Pán osvieti našu myseľ i srdce.*